

**Turun kaupungin
osaamis-, yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelma
2009 - 2013**

Julkaisuversio 28.10.2009

(Kv, 26.10.2009, § 238)

SISÄLLYSLUETTELO

1. OHJELMAN LÄHTÖKOHDAT	3
Ryhmien välinen sopimus antoi hyvän suunnan valmistelulle	3
Valmistelu käynnistyi päättyvän strategian ulkopuolisella arvioinnilla	3
Toimintaympäristön muutostekijöitä ennakoitiin laajalla yhteistyöllä	4
Ohjelman periaatteet.....	5
2. PAINOPISTEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET.....	6
1. Painopiste: Bio- ja materiaaliteknologia	6
2. Painopiste: Matkailu ja kulttuuripääkaupunki.....	7
3. Painopiste: Meri- ja metalliteollisuus	9
4. Painopiste: Uutta kasvua luovat toimintaedellytykset	11
4.1 ICT:n soveltaminen	11
4.2 Logistinen asema ja osaajien liikkuvuus.....	12
4.3 Yritysturvallinen Turku ja elinkeinojen uudistuminen	14
4.4 Ympäristötalouden kehittymisen tukeminen	16
5. Painopiste: Osaaminen ja yrittäjyys.....	17
5.1 Kehittyvä ja työelämälähtöinen koulutus	17
5.2 Käytännönläheinen tutkimus ja tuotekehitys.....	19
5.3 Yrittäjyys ja yritysten kasvun tukeminen	20
5.4 Ulkomaisten investointien houkuttelu	21
3. OHJELMAN VALMISTELUUN OSALLISTUNEET.....	23
Liite 1 Turun kaupungin osaamis-, yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelma 2009-13.....	26

1. OHJELMAN LÄHTÖKOHDAT

Ryhmien välinen sopimus antoi hyvän suunnan valmistelulle

Ryhmien välisessä sopimuksessa todetaan, että *"Turku uusii elinkeinostrategiansa yhdessä yrittäjien, ay-liikkeen, kauppakamarin, korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten kanssa yhteisellä ohjelmalla, jonka tavoitteena on monipuolisen yrityselämän säilyminen, uusien työpaikkojen luominen sekä uusien veronmaksajien saaminen kaupunkiin"*. Poliittisten ryhmien välinen sopimus painottaa vetovoiman näkökulmaa kilpailtaessa muiden kaupunkiseutujen rinnalla uusista investoinneista ja osaajista. Näiden lisäksi valtuustoryhmät ovat ilmaisseet sopimuksessa tahtotilaksi laadukkaan koulutuksen tarjoamisen, kansainvälisyyden merkityksen korostamisen sekä hyvän saavutettavuuden.

Valmistelu käynnistyi päättyvän strategian ulkopuolisella arvioinnilla

Uuden ohjelman valmistelu aloitettiin keväällä 2009 teettämällä ulkoinen arviointi päättyvästä Turun kaupungin osaamis- ja elinkeinostrategiasta 2006 – 2009. Arvioinnin tulokset pohjautuivat sidosryhmien haastatteluihin sekä valtuustoryhmien edustajista ja asiantuntijoista koostuneen ohjausryhmän työskentelyyn. Lisäksi arvioinnissa vertailtiin Turun mallia Tampereen ja Oulun vastaaviin strategioihin. Kaupunginvaltuusto päätti 15.6.2009, että suositukset huomioidaan soveltuvin osin Turun kaupungin uuden osaamis- ja elinkeinopoliittisen ohjelman 2010 – 2013 valmistelussa.

Arvioinnin keskeiset suositukset olivat:

- Osaamisen ja elinkeinojen riippuvuussuhteen vuoksi tulee edelleenkin laatia Turun kaupungin osaamis- ja elinkeinostrategia. Muiden suurten kaupunkien mallit tukevat tätä.
- Strategian käsitteitä on selkeytettävä eikä painopisteitä saa olla liian monta.
- Omistajaohjaus tulee kytkeä tiiviimmin uuden strategian toteutukseen.
- Kulttuuripääkaupunki 2011 vuoden tulee näkyä uudessa strategiassa.
- Kansallisella tasolla ulkomaisten investointien edistämisestä vastaavan Invest in Finland Bureaun ohjeistuksen mukaisesti tulee ulkomaisten investointien tavoitteluun tähdätyt toiminnot keskittää Turussa yhdelle toimijalle.
- Vuorovaikutusta elinkeinojen sekä koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kanssa tulee painottaa.
- Elinkeinopoliittikan panostusten ja niistä saatavien tuotosten tulee olla paremmin seurannassa.

- Turun kaupungin elinkeinopolitiikan luotettavuuden ja uskottavuuden tukemiseksi tulee myös toimintojen rahoitukseen sitoutua pitkäjärjestyksellä – vähintään ohjelmakauden 2010-2013 ajaksi.
- Elinkeinopolitiikan asiasisällön ja talouden valmistelun tulee jatkossa olla yhden viranhaltijan vastuulla (nyt valmisteluvastuu on eriytetty osaamis- ja elinkeinotoimen apulaiskaupunginjohtajan ja kansliapäällikön kesken).
- Mahdollisuuksien mukaan tulee aktiivisen elinkeinopolitiikan rahoituspohja laajentaa kattamaan koko Turun työssäkäyntialue.

Toimintaympäristön muutostekijöitä ennakoitiin laajalla yhteistyöllä

Päättävän strategian arviointiprosessin jälkeen uuden ohjelman valmistelu jatkui elo- ja syyskuussa 2009 sidosryhmien haastattelukierroksella, johon osallistui alueen avainyritysten, oppilaitosten, yrittäjä- ja työntekijäjärjestöjen, alueen kehittäjäorganisaatioiden ja tutkimuslaitosten edustajia. Yhteensä valmistelun aikana suoritettiin 26 henkilön haastattelu. Lisäksi järjestettiin erilliset valmistelijoiden tapaamiset Varsinais-Suomen TE-keskuksen ja maakuntaliiton kanssa. Näillä tapaamisilla pyrittiin varmistamaan tiivis kytkentä Varsinais-Suomen elinkeinostrategiaan ja maakuntaohjelman valmisteluun. Näiden ohella yhdistyvien Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun uuden strategian samanaikainen valmistelu otettiin erityiseen tarkasteluun.

Osaamis- ja elinkeinotoimen sektorin virastopäälliköt ja toimitusjohtajat analysoivat 1.9.2009 johtoryhmän strategiakokouksessa omien vastuualueidensa toimintaympäristön muutostekijöitä ja sitä, mikä vaikutus niillä tulisi olla konsernitason uudessa ohjelmassa.

Sektorin johtoryhmä nosti esille erityisesti seuraavia toimintaympäristön muutostrendejä:

- Valmistavaa teollisuutta koskeva rakennemuutos jatkuu. Uudet kasvualat syntyvät usein nykyisten toimialojen rajapintoihin.
- Vain huippuosaamiseen ja koulutukseen panostamalla voidaan pitää yllä etumatkaa edullisten työvoimakustannusten maihin.
- Palvelualojen ja pienten yritysten suhteellinen osuus työllistäjänä kasvaa edelleen.
- Työelämä edellyttää nuorilta uudenlaisia taitoja ja monipuolisempaa osaamista yli nykyisten koulutusrajojen.
- Alueen nopeasti heikkenevä huoltosuhde edellyttää kansainvälistymistä ja maassa olevien maahanmuuttajien työllistymistä.
- Ulkomaalaistaustaisen väestön suhteellisesti suuri määrä on nyt haaste, mutta tulevaisuudessa mahdollisuus.
- Tekijänoikeustalous ja luovan talouden osaaminen korostuvat.
- Turun uuden yliopiston muodostuminen ja uusi yliopistolaki

- Ilmastonmuutos ja ekologisuus vaikuttavat voimakkaasti kaikkiin toimialoihin.
- Päätöksenteon nopeus ja alueen yhtenäisyys korostuvat.

Ohjelman valmistelu huipentui 4.9.2009 pidettyyn päivän mittaiseen kutsuseminaariin, johon osallistui yli 60 alueen elinkeino- ja koulutuspolitiikan asiantuntijaa ja vaikuttajaa. Tavoite oli saada näkemyksiä ja tietämystä strategian toteuttamiseen osallistuvilta tahoilta. Työryhmistä nousi esille yhteensä yli sata kommenttia huomioitavaksi jatkovalmisteluun.

Työryhmien esitykset voidaan tiivistää seuraavasti:

- Keskuskaupunki koettiin luonnolliseksi vastuutahoksi ja suunnannäyttäjäksi alueen kilpailukyvyyn kehittämiseen liittyvissä verkostoissa (koulutus, tutkimus ja elinkeinopolitiikka).
- Alueellisten toimijoiden välillä on selvä tarve foorumeihin ja samalla toisten toiminnan ymmärtämiseen (synergiaetujen löytäminen ja päällekkäisen toiminnan estäminen).
- Yhtenäisen perusviestin kertominen ulos yrityksistä, oppilaitoksista ja kaupungin toimesta on keskeinen kulmakivi alueen vetovoiman parantamiselle (mielikuvat ratkaisevat).
- Strategian toteutuksen konkretisointi on olennaista. Toimenpidesuunnitelmassa tulee olla selkeät vastuut ja resurssit.
- Valmistelu tulisi perustua ymmärrykseen vahvuuksista, uhista ja tulevaisuuden mahdollisuuksista. Julkisen elinkeinopolitiikan tulee voida ottaa myös hallittuja riskejä uusilla alueilla.
- Olemassa olevat sitoumukset vaikuttavat uuden ohjelman liikkumatilaan (mm. kansallisen osaamiskeskusohjelman klusterit on valittu 2013 asti).
- Valittavia painopisteklustereita tulisi voida tukea horisontaalisilla teemoilla, kuten esim. koulutus, yrittäjyys, soveltava ICT, luova osaaminen ja logistiset yhteydet.
- Turun kaupungin tulee mahdollistaa ulkopuolisen kehittämisrahoituksen hyödyntäminen muokkaamalla mm. henkilöstön rekrytointia koskevia päätöksiään.

Ohjelman periaatteet

Näistä lähtökohdista osaamis-, yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelman 2009 - 2013 valmistelussa nousee esille neljä kulmakiveä, joissa Turun on onnistuttava, ja joihin ohjelmassa haetaan keinoja kaikissa sen viidessä painopisteessä:

- 1. Kaupungin veropohjan vahvistaminen ja ulkoisen rahoituksen hankkiminen**
- 2. Koulutus- ja tutkimuskaupungin korostaminen ja sen aluevaikuttavuuden tehostaminen**
- 3. Pk-yritysten kasvu ja kärkialojen uudistuminen työpaikkojen luomiseksi**
- 4. Kansainvälisyyden arkipäiväistyminen ja vetovoimaisuuden lisääminen**

2. PAINOPISTEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

1. Painopiste: Bio- ja materiaaliteknologia

Turku on Suomen johtava keskus bioteknologia- ja life science- aloilla. Turun vahvuutena on yhtenäinen ketju koulutuksesta ja tutkimuksesta yritystoimintaan. Ala on uuden Turun yliopiston merkittävin osaamisen painopiste ja tutkijakoulutettujen tärkein työllistäjä alueella. Ala houkuttelee suurimman osan Turun alueelle saatavasta ulkopuolisesta t&k - ja riskirahoituksesta. Klusteriin kuuluvien lääketehaiden rooli on merkittävä alueen työllisyyden ja veropohjan vakauttajana, koska ne ovat luonteeltaan suhdanteista riippumattomia. Bioteknologiaan kuuluvat lääketutkimus ja -kehitys, diagnostiikka, biomateriaalit ja funktionaaliset elintarvikkeet.

Materiaaliteknologia on nouseva osaamisala turkulaisissa korkeakouluissa (esim. Åbo Akademi). Monitieteellisenä alana se kytkeytyy hyvin nykyisten osaamisalojen rajapintoihin tukemalla uusia liiketoimintamahdollisuuksia bio- ja elintarviketeknologiassa, painotekniikassa, metsäteollisuudessa ja teknologiateollisuuden pintamateriaaleissa (esim. nanoteknologia). Uusilla älykkäillä pintamateriaaleilla voi olla ratkaiseva rooli kehitettäessä suomalaisen teollisuuden uusia sovelluksia ja haettaessa keinoja mm. raaka-aineiden ja energiankäytön tehostamiseen. Materiaaliteknologian painopiste on osa alueen poikkitieteellistä vihreän talouden osaamista, joka tukee ympäristöystävällisten ja energiatehokkaiden innovaatioiden kaupallistamista.

Tavoite 1

Kansallisen vetovastuun säilyttäminen ja lisääminen valituilla alueilla

Toimenpiteitä

- Toteutetaan kansallisen Health Bio osaamiskeskusohjelman 2007 - 2013 koordinaatiovastuuta ja varmistetaan johtoasema myös tulevalle kaudelle.
- Toimitaan aloitteellisesti life science -alan kansainvälisissä verkostoissa ja merkittävässä hankkeissa.
- Nostetaan materiaaliteknologian ja siihen liittyvän ympäristöosaamisen roolia kansallisissa kehityshankkeissa.

Tavoite 2

Yrittäjyyden, yritystoiminnan ja työpaikkojen määrän kasvattaminen

Toimenpiteitä

- Varmistetaan alan merkittävien yritysten toimintaympäristön kilpailukyky, osaamisen saatavuus ja vuorovaikutus alueen tutkimuspääomaan.
- Hyödynnetään uuden yliopistolain mukanaan tuomat mahdollisuudet yliopistoyhteistyön syventämisessä ja TScP Oy:n omistusohjelman vahvistamisessa.
- Luodaan tehokkaat toimintatavat alan tutkimuslähtöisen yrittäjyyden edistämiseksi (ns.

kehityspotkien luominen) yhteistyössä Turun uuden yliopiston, Åbo Akademin ja Turun AMK:n kanssa.

- Varmistetaan tuotekehityspainotteisten yritysten kasvun edellytykset.
- Tuetaan yritysten edellyttämän palveluliiketoiminnan kehittymistä ja keskitettyjen palveluiden järjestämistä.

Tavoite 3

Koulutus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen

Toimenpiteitä

- Yliopistojen, AMK:n ja tutkimuslaitosten t&k -infrastruktuurin optimaalinen hyödyntäminen ja alueellisen yhteiskäytön lisääminen.
- Tuetaan korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten alan osaamiskeskittymien ja tutkimuksen vahvuusalueiden voimistumista (mm. Strategiset huippuosaamisen keskittymät).
- Luodaan foorumeita oppilaitosten, yritysten ja kehittäjäorganisaatioiden vuorovaikutuksen lisäämiseksi.
- Osallistutaan alan osaajien kansainväliseen houkutteluun.

Tavoite 4

Kaupungin panostuksella alueelle saatavien investointien ja ulkoisen rahoituksen kasvattaminen

Toimenpiteitä

- Toteutetaan aktiivista ulkomaisten investointien ja riskipääoman houkuttelua
- Edistetään olemassa olevien kasvuyritysten pääomasijoituksia ja uusia rahoitusmalleja
- Hyödynnetään tehokkaasti tarjolla oleva ulkoinen EU- ja kotimainen hankerahoitus

Vastuutaho: *Turku Science Park Oy*

Toimeenpano: *Syventyvässä yhteistyössä alueen korkeakoulujen, tutkimuslaitosten (mm. VTT, TYKS), elinkeinoelämän ja kehittäjäorganisaatioiden kanssa*

Resursointi: *Kh:n Elinkeinotoiminnot -määräraha sekä oppilaitosten talousarviot.*

Osaamiskeskusohjelma sekä muu kotimainen, kansainvälinen, EU:n ja yksityinen rahoitus.

2. Painopiste: Matkailu ja kulttuuripääkaupunki

Turun matkailun suurimmat vetovoimatekijät ovat kaupungin suomalaisittain pitkä historia, merellisyys yhdistettynä kaupunkikulttuuriin ja elämystuotantoon sekä alueen koulutus ja tiede, joiden merkitys kasvavalle kongressimatkailulle on elintärkeä. Matkailu on osa elinkeinon kehittämistä ja tärkeä tekijä kaupungin tunnettuuden ja houkuttelevuuden kasvattamiseksi. Matkailun merkitys korostuu kaupungille erityisesti matkailutulon kautta (hotellimajoitukset, ravintoloiden ja kauppojen lisääntyneet myynit jne.). Tapahtumamatkailun rooli on kansallisesti ja kansainvälisesti nousussa ja kytkeytyy vahvasti elämystuotannon osaamiseen. Turulla on tässä vahvat edellytykset ja osoitusta onnistumisista (esim. Tall Ships Race).

Matkailun kasvun edellytyksenä on hyvä saavutettavuus maitse, meritse, lentäen ja rautateitse. Onnistunut matkailutuotteiden kehittäminen ja markkinointi tukevat kansainvälisten yhteyksien, kuten uusien lentoreittien pysyvyyttä. Edellisen strategiakauden päättyessä suorien lentoyhteyksien määrä on onnistuttu moninkertaistamaan. Tulevan kauden haasteena on näiden säilyttäminen kannattavina.

Luovuus, kulttuuri ja matkailu ovat kokonaisuus ja nousemassa näkyvään asemaan suurten kaupunkien elinkeinopolitiikassa. Luovat alat on myös kirjattu yhdeksi painopisteeksi hallitusohjelmaan. Turku on vuoden 2011 Euroopan kulttuuripääkaupunki. Kaupungin tulee käyttää tätä tilaisuutta ponnahduslautana ja nousta alan osaamisen kärkikaupungiksi ja -seudeksi pysyvästi. Luovien alojen vahva yritys-kanta ja alan koulutus antavat kansainvälisestikin hyvät lähtökohdat alojen kehittämiseksi juuri Turussa. Turku kehitetään kansainvälisenä taide- ja kulttuuri-osaamisen keskuksena. Luovaa taloutta, taide- ja kulttuurialan yritystoimintaa sekä niiden käytännön hyödyntämistä osana muita toimialoja vahvistetaan.

Painopisteeseen sisältyvät majoitus- ja ravitsemuspalvelut, liikenne- ja ohjelmapalvelut sekä vähittäiskaupan matkailua tukevat osat. Luovista aloista painopisteeseen sisältyvät Työ- ja elinkeinoministeriön osaamiskeskusohjelman luokituksen mukaisesti kulttuuriin ja elämystuotantoon liittyvä yritystoiminta, kuten muotoilu, sisällöntuotanto sekä viihde- ja kulttuurituotanto. Tämä kokonaisuus on kehittämiskohteena myös kansallisessa matkailun ja elämystuotannon osaamiskeskusohjelmassa 2007 - 2013, jossa Turku Touring on osapuolena ja tavoittelee verkostossa kansallista johtajuutta, mikäli alun perin ohjelman koordinaattoriksi valittu Rovaniemi ei jatka kansallisessa vetovastuussa.

Tavoite 1

Matkailuvirtojen ja alueelle jäävän matkailutulon kasvattaminen

Toimenpiteitä

- *Markkinointi- ja myyntikanavien sekä uusien kaupunkimatkailutuotteiden kehittäminen*
- *Saariston vetovoimatekijöitä edistävä hanketoiminta*
- *Matkailuosaamisen ja -tuotteiden kytkeminen tiiviimmin tukemaan opiskelun ja tieteen toimijoiden yhteyksiä (mm. alumnit, tutkijaryhmät, oppilaitokset)*

Tavoite 2

Kulttuuripääkaupunkivuoden hyödyntäminen alan yritysten ponnahduslautana ja kaupungin keskustan elävöittäjänä

Toimenpiteitä

- *Matkailun ja elämystuotannon yritysten liiketoimintaosaamisen kehittäminen sekä vuorovaikutteisten teknologioiden hyödyntäminen*
- *Keskustan kehittämistä tukevaan kaupunkikulttuuriin panostaminen sekä taiteen ja kulttuurin toimijoiden edellytysten parantaminen*

- *Kulttuuripääkaupunkihankkeiden pitkäaikaisvaikutusten tukeminen*
- *Käyttäjälähtöiset elämysteollisuuden uudet hankkeet kaupunkiympäristössä yhteistyössä avainyritysten kanssa (esim. Kakola, museot ja teollisuushistoria) sekä kansallisen kaupunkipuistostatuksen hyödyntäminen*
- *Matkailun ja elämystuotannon kansallisen osaamiskeskusohjelman 2007 – 2013 toteutus ja Turun roolin nostaminen verkostossa*

Tavoite 3

Yritysten kasvun tukeminen ja veturiyritysten investointien houkuttelu

Toimenpiteitä

- *Veturiyritysten investointien houkuttelu*
- *Matkailualan pieniä yrityksiä tukevien kehittämisspalvelujen järjestäminen pysyväälle pohjalle*
- *Luodaan foorumeita oppilaitosten, yritysten ja kehittäjäorganisaatioiden vuorovaikutuksen lisäämiseksi.*

Tavoite 4

Saavutettavuuden tukeminen

Toimenpiteitä

- *Houkutellaan uusia lentoyhteyksiä ja tuetaan olemassa olevia yhteyksiä matkailumarkkinoinnilla ja -tuotteilla.*
- *Sähköisen liiketoiminnan verkkokaupan kehittäminen alan parhaimmaksi*
- *Saariston saavutettavuuden parantaminen – selvitetään mm. saariston yhteysalusten ja tilausliikenteen kehittämistarpeet Turusta.*

Vastuutaho: *Turku Touring, matkustajalentoliikenteen osalta yhteistyössä Pilot Turku Oy:n kanssa.*

Toimeenpano: *Yhteistyössä maakunnan elinkeinoelämän ja kehittäjäorganisaatioiden kanssa. Kulttuuripääkaupungin osalta yhteistyössä 2011-säätiön kanssa sen toimikauden loppuun saakka.*

Resursointi: *Turku Touringin kuntaosuudet Kh:n talousarvion kautta sekä 2011 -säätiö. Osaamiskeskusohjelma sekä muu kotimainen, EU:n ja yksityinen rahoitus.*

3. Painopiste: Meri- ja metalliteollisuus

Meriteollisuus on kokonaisuus, joka muodostuu telakoista, meriteknisen alan kokonaistoimittajista, laivasuunnittelutoimistoista, järjestelmä-, laite- ja materiaaltoimittajista sekä off shore-teollisuudesta. Suomen meriteollisuuden painopiste on Lounais-Suomessa. Turun telakka on erikoistunut suunnittelemaan ja rakentamaan maailmanluokan osaamista vaativia risteilijöitä, joiden markkinat ovat herkkiä kansainvälisen taloustilanteen heilahteluille. Ala on seudun työllisyyden kannalta huomattava, vaikka ulkomainen työvoima toimiikin puskurina taantumien aikana erityisesti

tuotannossa. Paikallisen elinkeinopolitiikan keinovalikoima alan kilpailukyvyyn kohentamiseksi on rajallinen ja kohdistettava verkostoyritysten toimintakykyyn ja kansainvälistymiseen, soveltavaan tuotekehitykseen sekä osaamisen varmistamiseen suhdanteista riippumatta.

Alueen laivanrakennusteollisuus on korostuneen riippuvainen verkostoyrityksistä, jotka toimivat laajalla maantieteellisellä alueella maa- ja merisektoreilla mm. sisustusalaalla, soveltavassa tietotekniikassa, sähkötekniikassa, koneisto- ja teräsrakentamisessa sekä korkeaa koulutusta vaativissa monialaisissa suunnittelutehtävissä. Keskeinen haaste on varmistaa tämän osaamisen pysyvyys luomalla verkostoyrityksille uusia liiketoimintamalleja sekä -alueita. Uudenlaisia tuotantotapoja ja tuotteita voidaan kehittää esim. metallirakentamisessa, pintakäsittelyssä ja materiaaleissa.

Alan yritysten tulevaisuuden työllistävät ja vientiin tähtäävät ratkaisut voivat pohjautua esim. erityisosaamista vaativaan suunnitteluun, materiaalien keveyteen, päästöttömyyteen, muotoiluun tai asiakastarpeiden kokonaisvaltaiseen ratkaisemiseen. Samalla verkostoyritysten on mahdollista hankkia asiakkuuksia, jotka tasaavat luonteeltaan syklistä laivanrakennusta. Painopisteeseen kuuluvat meriteollisuus, metalliteollisuus sekä ne toimialat, jotka verkostojen kautta liittyvät laivanrakennusteollisuuteen. Alan oppi- ja tutkimuslaitokset ovat osa tätä verkostoa.

Tavoite 1

Laivanrakennuksen osaamisen varmistaminen

Toimenpiteitä

- *Jatketaan alan yritysten osaamista vahvistavia hankkeita.*
- *Varmistetaan alan koulutusketjun toimivuus ja vetovoima*
- *Pidetään yllä hyvä valmius voimistaa uudelleen osaavan työvoiman kansallista ja kansainvälistä houkuttelua.*
- *Ylläpidetään tiivis yhteydenpito telakkaan ja vaikuttaminen kansalliseen päätöksentekoon.*

Tavoite 2

Verkostoyritysten uudistuminen ja työpaikkojen määrän hyvä kehitys

Toimenpiteitä

- *Panostetaan voimakkaasti verkostoyritysten uuden liiketoiminnan kehittämiseen.*
- *Tuetaan verkostoyrityksiä kansainvälistymisessä.*
- *Selvitetään laivanrakennukseen kertyneen elämyksentuotantobisneksen tuotteistamisen mahdollisuudet ja uudet markkinat (mm. idean rajaaminen ja mahdollisesta kaupallistamisesta kiinnostunut yritys)*
- *Luodaan foorumeita yritysten vuorovaikutuksen lisäämiseksi uusilla alueilla, kuten materiaali-, energia- ja ICT-sektoreilla.*

Tavoite 3**Kansallisen roolin vahvistaminen meriklusterin koulutuksessa ja tutkimuksessa***Toimenpiteitä*

- *Toteutetaan osaamiskeskusohjelman 2007- 2013 Meriosaamisklusterin kansallista vetovastuuta ja varmistetaan johtoasema myös tulevalle ohjelmakaudelle.*
- *Meritekniikan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen valmistelu ja käynnistäminen Turussa hyödyntäen Koneteknologiakeskuksen ja Meriosaamisklusterin työtä ja kokemuksia.*
- *Edistetään suomalaisten tai ulkomaalaisten korkeakoulujen laivanrakennuksen soveltavan tutkimuksen vahvistumista Turussa sekä kohotetaan Turun Ammattikorkeakoulun käytännön roolia alan koulutuksen tarjoajana.*

Vastuutaho: *Koneteknologiakeskus Turku Oy*

Toteutus: *Yhteistyössä alueen korkeakoulujen, avainyritysten, Lounais-Suomen kaupunkien sekä Turun seudun kehittämiskeskuksen ja muiden kehittäjäorganisaatioiden kanssa.*

Resursointi: *Kh:n Elinkeino-toiminnot -määräraha sekä oppilaitosten talousarviot. Osaamiskeskusohjelma sekä muu kotimainen, EU:n ja yksityinen rahoitus.*

4. Painopiste: Uutta kasvua luovat toimintaedellytykset**4.1 ICT:n soveltaminen**

Sovellettuun ICT:hen (informaatio- ja kommunikaatioteknologiaan) kuuluvat ohjelmistotuotannon ja elektroniikan lisäksi sulautetut järjestelmät, sisältötuotanto sekä niiden kehitysympäristö. Turku-Salo -alue muodostaa Suomessa ICT:n vahvimman osaamiskeskittymän pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Alueen ICT:n tieteellinen keskus sijaitsee Turku Science Parkissa. Alueet ovat erikoistuneet toisiaan tukeviin osaamisaloihin, joita tukee yhteinen työssäkäyntialue.

ICT -tuotteet ja -palvelut ovat nykypäivänä sulautuneet osaksi kaikkea teollista ja palveluliiketoimintaa sekä ihmisten arkeen. ICT-sovellukset ja vuorovaikutteinen media ovat yritysten kasvun ja uusiutumisen työkaluja. Turun seudun on erikoistuttava ICT -osaamisessa alueen luonnollisille vahvuusalueille sekä tulevaisuuden näkökulmasta lupaavimmille sovellusalueille, joiden avainyritykset tähtäävät kansainvälisille markkinoille. Soveltava ICT linkittyy Turun seudulla etenkin sosiaali- ja terveysalaan, meri- ja metalliteollisuuteen sekä bio- ja lääketieteellisuuteen. Vahvuusalueita ovat myös elektroniikka, digitaalinen media sekä puhe- ja kieliteknologia.

Tavoite 1**Seudun muita painopistealoja tukevien kehitysohjelmien toteutus***Toimenpiteitä*

- *Luodaan foorumeita toimialojen yritysten ja kehittäjäorganisaatioiden kanssa.*
- *Tarkistetaan mille toimialoille kohdistettavista toimista saadaan suurin alueellinen hyöty.*
- *Jatketaan ja käynnistetään hankkeita ulkoisella rahoituksella.*

Tavoite 2**Koulutus- ja kehittämistoiminnan vuorovaikutuksen lisääminen***Toimenpiteitä*

- *Yliopistojen, AMK:n ja tutkimuslaitosten t&k infrastruktuurin optimaalinen hyödyntäminen ja yhteiskäytön lisääminen.*
- *Tuetaan korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten alan osaamiskeskittymien vahvistumista ja tutkimuksen aluevaikutavuuden parantumista (TUCS.)*
- *ICT-alan koulutusyhteistyö ja osaamisen varmistaminen (ml. II-aste ja täydennyskoulutus.)*

Tavoite 3**Turku-Salo -akselin kansallisen roolin vahvistaminen***Toimenpiteitä*

- *Vahvistetaan Turku-Salo -akselin roolia uutta luovana kehitysympäristönä.*
- *Käynnistetään ja jatketaan toimia olemassa olevien kasvuyritysten liiketoiminnan kiihdyttämiseksi.*
- *Hakeudutaan yhdessä käynnissä olevan ICT-alan osaamiskeskusohjelman toteutukseen.*

Vastuutaho: *Turku Science Park Oy*

Toimeenpano: *Yhteistyössä elinkeinopoliittisten yhtiöiden, korkeakoulujen, Salon kaupungin/seudun sekä elinkeinoelämän kanssa.*

Resursointi: *Kh:n Elinkeino-toiminnot -määräraha sekä oppilaitosten talousarviot. Hyödynnetään kotimaista-, EU:n ja yksityistä rahoitusta.*

4.2 Logistinen asema ja osaajien liikkuvuus

Kauppakamarin vuoden 2009 selvityksen mukaan yritysten ja investointien sijoittumisen kannalta kolme tärkeintä kriteeriä ovat osaavan työvoiman saatavuus, liikenneyhteydet ja mielikuvat talousalueen kasvusta tai elinympäristöstä.

Helsingin metropolialueen nopea laajentuminen muuttaa Etelä-Suomen aluerakennetta sekä asukkaiden työssäkäynti- ja asiointitottumuksia. Kiristynyt kilpailu työvoimasta, investoinneista ja verotuloista pakottaa alueet erikoistumaan ja verkostoitumaan. Halutut veronmaksajat ja yritysten investoinnit suuntautuvat entistä selvemmin metropolien kasvukäytävälle, jotka tarjoavat riittävän

monipuoliset työmarkkinat koko perheelle, nopeat liikenteen runkoyhteydet sekä korkeatasoisen elämänlaadun.

Satakunnasta Turun ja Salon kautta pääkaupunkiseudulle muodostuvan kehityskäytävän toimintaympäristön kasvua ja vetovoimaa on voimistettava. Nopeat raide- ja maaliikenneyhteydet ovat avainasemassa, mutta onnistuminen edellyttää erityisesti osaajien liikkumisen kasvattamista (työvoima, koulutus ja asiantuntemus). Keinovalikoimassa voivat olla myös uusien joustavien työnteon ja opiskelumuotojen kehittäminen. Turun sijaintia suur-Tukholman markkinoiden ja osaamisen kehällä tulee hyödyntää yritysten liiketoiminnassa ja lisätä mm. alueen oppilaitosten kansainvälisessä yhteistyössä. Turun kaksikielisyys tulee hyödyntää nykyistä selvästi paremmin.

Liikenneyhteyksien toimivuus ja logististen toimintaketjujen varmistaminen ovat Turun maantieteellisen aseman kannalta merkittäviä kilpailuetuja. Logicity-hankkeen yhteydessä on rakennettu Turun sijaintiin pohjautuvaa kansainvälistä tunnettavuutta, joka on järkevää hyödyntää jatkossa koko seudulla. Kasvavana toimialana logistiikan yritykset tukevat alueen logistiikkaa hyödyntäviä elinkeinoja ja vientiä.

Osaavan työvoiman houkutteluun on suhdanteista riippumatta pysyvä tarve, jota korostaa Turun ja Turun seudun huoltosuhteen nopea heikkeneminen seuraavan kymmenen vuoden aikana. Osaavan työvoiman saatavuus edellyttää lisäksi, että työ- tai humanitäärisistä syistä seudulle saapuneet maahanmuuttajat siirtyvät työelämään nykyistä nopeammin. Tämän onnistuminen edellyttää myös työnantajien asenteiden muutosta.

Seudun on kyettävä erottumaan ja vaikuttamaan valittavien kohderyhmien mielikuviin. Alueelle houkuteltavien yritysten ja instituutioiden kannalta tärkeä informaatio työvoimasta, koulutuksesta, palveluista, asumisesta ja yhteyksistä tulee olla saatavilla yhden luukun periaatteella. Sama tietopohja alueen tarjoamista vahvuuksista tarvitaan myös houkutellessa uusia osaajia seudulle, jota myös Turun uusi yliopisto tulee selkeästi vahvistamaan uudessa strategiassaan.

Tavoite 1

Tukholma - Turku – Helsinki – Pietari – kehityskäytävän sekä länsirannikon kehityskäytävän konkretisointi

Toimenpiteitä

- *Kehityskäytävän ja vyöhykemallin konseptin rakentaminen sekä konkretisointi Turun kaupungin keskushallinnon johdolla. Valmistellaan yhteistyössä metropolialueiden, kansallisten toimijoiden sekä Porin, Rauman ja Salon kanssa.*
- *Laaditaan konkreettinen ja kansainvälisesti viestittävä toimenpidesuunnitelma.*
- *Kehityskäytävän toiminnallisen vuorovaikutuksen lisääminen erillishankkeilla (osaaminen, asiointi, työssäkäynti ja logistiikka)*
- *Turku-Helsinki välin nopean raideyhteyden vauhdittaminen ja sisällyttäminen kansallisen ja EU:n liikennepolitiikan tavoitteisiin.*

Tavoite 2**Toimivat yhteydet ja logistiikka***Toimenpiteitä*

- *Liikenneyhteyksien ja logistiikan toimintaketjun varmistaminen (maayhteydet-satamat -lentorahti)*
- *Logistisen osaamisen ja sijainnin hyödyntäminen olemassa olevien yritysten kasvussa*
- *Logistiikkaliiketoiminnan kasvun edistäminen*

Tavoite 3**Osaavan työvoiman houkuttelu ja maahanmuuttajien elinkeinoelämälähtöinen työllistyminen***Toimenpiteitä*

- *Suoritetaan edelleen osaavan työvoiman houkuttelua seudullisesti, joka huomioi erityisesti puolison työpaikan sujuvan löytymisen ja perheenjäsenten tarpeet.*
- *Käynnistetään kehityskäytävällä joustavaa työntekoa ja opiskelijoiden liikkuvuutta edistäviä kansallisia pilottihankkeita yhteistyössä työnantajien, työmarkkinajärjestöjen ja oppilaitosten kanssa.*
- *Tuetaan maahanmuuttajien työelämälähtöistä työllistymistä ja vaikutetaan työnantajien asenteisiin*
- *Edistetään kotouttamisvastuiden mukaisesti riittävän kielikoulutuksen tarjontaa esimerkiksi järjestämällä non-stop tyyppistä suomen kielen koulutusta*
- *Tiivistetään yhteistyötä ja tehdään yhteisiä palvelutuotteita Turun uuden yliopiston, Åbo Akademin ja AMK:n kanssa opiskelijoiden ja tutkijoiden houkuttelemiseksi.*

Vastuutaho: *Turun Seudun Kehittämiskeskus ja logistiikan osalta Pilot Turku Oy*

Toimeenpano: *Yhteistyössä seudun kuntien, konserniyhteisöjen, avainyritysten, työmarkkinajärjestöjen sekä maahanmuutto- ja työvoimapolitiittisten toimijoiden kanssa. Kehityskäytävän toimeenpano johdetaan Turun kaupungin keskushallinnosta.*

Resursointi: *Rahoitetaan kuntaosuuksilla Turun Seudun Kehittämiskeskukselle, Kilpailukyky- ja koheesio-ohjelmalla (KOKO) sekä Kh:n talousarvion määrärahoilla.*

4.3 Yritysystävällinen Turku ja elinkeinojen uudistuminen

Yrityksille suotuisien ja edullisten sijoittumismahdollisuuksien nopea löytyminen on osa alueen työllisyyden ja verotulojen turvaamista. Kuntien perustehtävänä on huolehtia kilpailukykyisestä tonttitarjonnasta, kaavoituksesta ja taksapolitiikasta. Turku-sopimuksessa näihin on asetettu tavoitteita ja toimenpiteitä erityisesti asunto- ja maankäyttöohjelmassa sekä omistajaohjausta koskevassa ohjelmassa.

Päällekkäisyyksien välttämiseksi tässä ohjelmassa keskitytään valmistelun aikana esille nousseisiin kehittämiskohteisiin yritysten sijoittumiskysymyksissä, yritysvaikutusten arvioinnissa, Turku konsernin palveluissa ja alueellisen työnjaon toimivuudessa. Tavoitteiksi on asetettu nykyistä selkeämmät vastuut, palveluprosessien sujuvuus sekä yhden luukun palvelumallit yli hallintorajojen.

Turun organisaation palvelujen selkeyttäminen on ensimmäinen askel. Viime kädessä ratkaisevaa Turun ja sen työssäkäyntialueen tulevaisuuden kannalta kuitenkin on, miten hyvin koko seutu onnistuu houkuttelemaan muualta Suomesta uusia yrityksiä ja osaajia. Lähtökohdat ovat Turulle erittäin haasteelliset suurten kaupunkien vertailujoukossa.

Uuden alueellisen toimintamallin tarvetta korostaa Turun seudun kuntien viimeaikaiset päätökset perustaa uudelleen kunnallisia elinkeinoasiamiestehtäviä tai kehitysyhtiöitä vastaamaan oman kunnan yritysryhteyksistä ja yritysalueiden houkuttelevuudesta, jotka aiemmin hoidettiin pääosin keskitetysti Turun Seudun Kehittämiskeskuksesta. Alueellisesti uudelleen hajautuva yritysten houkuttelu uhkaa lisätä keskinäistä epätervettä kilpailua jo alueella sijaitsevista yrityksistä tilanteessa, jossa kaikki työssäkäyntialueen kuntien panostukset uusien yritysten, asukkaiden ja osaavan työvoiman houkuttelemiseksi tulisi kohdistaa vain ja ainoastaan seudusta ulos suuntautuviin toimenpiteisiin. Tämä ei saa heikentää sujuvaa yhteydenpitoa olemassa oleviin yrityksiin ja nopeaa reagoitua yritysten tarpeisiin.

Julkiselle elinkeinopolitiikalle on olennaista säilyttää rohkeus uuden orastavan kasvun etsintään. On nähtävissä, että pienten yritysten rooli alueen työllisyydessä vahvistuu. Alueen vahvojen toimialojen uudistuminen on edellytys niiden kilpailukyvyyn säilymiselle ja tulevaisuuden työpaikkojen luomiselle. Määriteltyjen painopistetoimialojen vastuuyhtiöt keskittyvät näkyvimmin kohdeyritysten akuutin kasvun ja kehittymisen edellytysten luontiin. Uudet innovaatiot ja nousevat toimialat syntyvät usein kuitenkin vahvojen toimialojen rajapinnoille yhdistämällä ei-perinteisiä liiketoimintamalleja keskenään. Tällaisia voivat olla mm. elämysten, muotoilun ja sosiaalisen median yhdistäminen teolliseen tuotantoon, matkailuun tai palveluliiketoimintaan.

Tavoite 1

Yritysten sijoittumista tukevien palvelupolkujen virtaviivaistaminen Turku-konsernissa ja yhden luukun alueellisen palvelun muodostaminen

Toimenpiteitä

- *Tehdään selvitys Turun kaupungin ja Turun seudun kuntien yritysten sijoittumiseen liittyvän houkuttelun ja valmistelun toimintatavoista sekä resursseista.*
- *Määritetään kriittiset palvelupolut Turku-konsernissa (esim. tontinhankintaprosessi, tapahtumien lupaprosessi). Edetään prosessien kehittämistyössä johtamisjärjestelmän mukaisesti.*
- *Kootaan Turun seudun kuntien suorittama yritysten sijoittumisneuvonta ja kotimaahan suunnattava yritysalueiden markkinointi suoritettavaksi Turun Seudun Kehittämiskeskuksesta yhden luukun periaatteella.*

Tavoite 2**Toteutetaan yritysvaikutusten arviointia ja luodaan pysyvät toimintamallit yritysten kuulemiselle***Toimenpiteitä*

- *Selvitetään miten yritysvaikutusten arviointi sisällytetään jatkossa kaupungin poikkihallinnolliseen toimintojen kehittämiseen.*
- *Luodaan pysyvät toimintatavat yrittäjien kuulemiseksi valmistelussa ja päätöksenteossa.*

Tavoite 3**Pienten yritysten välisten yhteistoimintaverkostojen rakentaminen***Toimenpiteitä*

- *Luodaan seudullisia pienten yritysten verkostoja/liittoumia valittavilla toimialoilla, jotka tukevat ohjelman painopistealoja tai luovat uutta kasvua.*
- *Luodaan liittouman yrityksille yhteisiä tukipalveluita mm. markkinoinnissa, myynnissä ja t&k-toiminnassa, jotta yritykset voivat keskittyä ydinosaamiseen ja menestyvät paremmin mm. hankintakilpailutuksissa.*
- *Tuetaan käsityöläistenyrittäjien toimintaa ja markkinointia Fortuna-korttelin kehittämishankkeen avulla.*

Tavoite 4**Luovuusosaamisen verkottaminen muiden toimialojen tueksi***Toimenpiteitä*

- *Käynnistetään neuvottelut vastuuyhtiöiden kanssa suunniteltavista toimenpiteistä, työnjaosta ja ohjauksesta. Määritetään painopisteet ja vaikuttavuudeltaan parhaat keinot.*
- *Varmistetaan kytkentä kulttuuripääkaupunkivuoteen 2011 sekä taiteen ja kulttuurin ammattilaisten osaamisen hyödyntämiseen muilla toimialoilla.*

Vastuutaho: *Turun Seudun Kehittämiskeskus*Toimeenpano: *Yhteistyössä konserniyhteisöjen, elinkeinoelämän järjestöjen ja TE-keskuksen kanssa. Turku-konsernin sisäisten palveluprosessien kehittäminen toteutetaan johtamisjärjestelmän mukaisesti.*Resursointi: *Rahoitetaan kuntaosuuksilla Turun Seudun Kehittämiskeskukselle, Kilpailukyky- ja koheesio-ohjelmalla (KOKO) sekä hallintokuntien talousarvioilla.***4.4 Ympäristötalouden kehittymisen tukeminen****Tavoite 1****Edistetään ympäristöystävällisten ja energiatehokkaiden innovaatioiden ja palveluiden kehittymistä ja ympäristöosaamisen vahvistumista eri toimialoilla**Vastuutaho: *Turun Seudun Kehittämiskeskus*

Toimeenpano: *Yhteistyössä konserniyhteisöjen, elinkeinoelämän järjestöjen ja TE-keskuksen kanssa.*

Resursointi: *Rahoitetaan kuntaosuuksilla Turun Seudun Kehittämiskeskukselle sekä Kilpailukyky- ja koheesio-ohjelmalla (KOKO).*

5. Painopiste: Osaaminen ja yrittäjyys

5.1 Kehittyvä ja työelämälähtöinen koulutus

Laadukas yleissivistävä koulutus sekä työelämälähtöinen ammatillinen koulutus ovat alueen menestyksen perusta. Koulutus maksaa, mutta kouluttamattomuus tulee yhteiskunnalle vielä kalliimmaksi. Nuorten ammatillisen koulutuksen tulee olla ennakoivaa ja seurata muuttuvia työnantajien tarpeita. Tarve lisätä ammatillista koulutusta tulee säilymään, mutta samalla on haettava uusia keinoja koko II asteen koulutuksen yhteistyön ja tehokkuuden parantamiseksi. Yhä useammalle nuorelle tulee tarjota mahdollisuus rakentaa itselleen yleissivistävistä ja ammatillisista aineista itselleen soveltuva ja työmarkkinoilla haluttu tutkinto.

Elinikäisen oppimisen rooli tulee korostumaan tulevaisuudessa. Tämä painottaa aikuiskoulutuksen merkitystä suhdanteiden tasaajana. Työntajien odotukset työntekijöiden taidoista ovat myös jatkuvan rakennemuutoksen kourissa. Tulevaisuudessa painottuvat moniosaaminen, ongelmaratkaisukyvyt sekä tiimityöskentely esim. monikulttuurisessa työyhteisössä. Kehitys haastaa nykyisen koulutusjärjestelmän rakenteita. Koulutus on kaupungin elinvoiman ja kasvun kannalta kriittistä, sillä se on myös tärkein yksittäinen syy muuttaa Turkuun. Erityisesti ammatillisesta koulutuksesta valmistuneet sijoittuvat hyvin Turun talousalueelle. Yliopistoista valmistuneiden joukossa tilanne on haasteellisempi ja siihen on kohdistettava toimenpiteitä yhdessä muiden oppilaitosten ja elinkeinoelämän kanssa.

Tämän toimenpidekohdan tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat opetustointa, Turun ammatti-instituuttia, Turun ammattikorkeakoulua sekä konserniohjauksen piirissä olevia oppilaitoksia, kuten Turun aikuiskoulutussäätiötä. Kyseisten oppilaitosten rehtorit ovat jäsenenä Turun osaamis- ja elinkeinotoimen johtoryhmässä. Ammatillinen aikuiskoulutus tulee Turku-konsernissa koota yhden toimijan vastuulle. Mikäli Turun ammatti-instituutin aikuiskoulutus ja oppisopimustoiminta siirtyy Turun aikuiskoulutussäätiöön, tulisi Turun kaupungin johtamisjärjestelmän mukaista ohjausroolia vahvistaa säätiön hallinnossa kaupunginvaltuuston 5.10.2009 hyväksymien omistajaohjauksen periaatteiden mukaisesti.

Tavoite 1

Vahvistetaan toisen asteen ja korkea-asteen ammatillisen koulutuksen vetovoimaa ja laatua

Toimenpiteitä

- *Haetaan ja lisätään ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja mahdollisuuksien mukaan.*
- *Vahvistetaan oppisopimus- ja aikuiskoulutusta.*
- *Panostetaan opintoihin valmistavaan koulutukseen ja edistetään maahanmuuttajien pääsyä*

koulutukseen.

- Nostetaan koulutuksen laatua kehittämällä pedagogiikkaa, joustavaa opintotarjotinta sekä oppilashuolto- ja muita keskitettyjä palveluita. II asteen osalta suoritetaan yhteisesti opetustoimen kanssa.
- Lisätään kansainvälistä opiskelijavaihtoa ja tuetaan opiskelijoiden mahdollisuuksiaan jäädä Turkuun.

Tavoite 2

Panostetaan valmistuneiden hyvään työllistymiseen ja työelämäkontakteihin

Toimenpiteitä

- Luodaan alueellinen toimintamalli II asteen ja korkeakouluopiskelijoiden opintojen aikaisten ja valmistuneiden työelämäkontaktien lisäämiseksi yhteistyössä alueen yritysten, työnantajien ja työmarkkinaosapuolten kanssa.
- Kannustetaan työnantajapolitiikalla ja esimiestyöskentelyllä opettajia lisäämään oman alansa työelämäkontakteja.
- Edistetään yrittäjyyskasvatusta
- Käynnistetään koulutuksenjärjestäjien toimintaedellytyksiä tukevia yhteishankkeita esim. opetusteknologiassa, koulutusohjelmissa ja pedagogiikassa.
- Kaupunki lisää harjoittelupaikkojen määrää.

Tavoite 3

Rakennetaan alueen painopistealoja tukevia koulutusväyliä ja rakenteita

Toimenpiteitä

- Rakennetaan II asteen, korkeakoulujen ja aikuiskoulutuksen alakohtaisia foorumeita koulutusjohtajille ja -suunnittelijoille, jotta voidaan käynnistää yhteisiä toimenpiteitä valittavien elinkeinopolitiikan toimialojen tunnettuuden, vetovoiman ja yritys yhteistyön kehittämiseksi. Etsitään keinoja työnjakoon ja erikoistumiseen tukeutuen maakunnalliseen ennakointityöhön.
- Kehitetään koulutustasot leikkaavia erikoistumisopintoja tukemaan alueen valittuja kärkitoimialoja (esim. merilukio-ammattillinen koulutus-korkeakoulutus-aikuiskoulutus)
- Selvitetään perustamisedellytykset uusille oppimisympäristöille, joissa yritysten ja oppilaitosten infrastruktuuri ja tilat voisivat toimia yhteiskäytössä (esim. AMK:n Varstahanke).
- Kehitetään aikuiskoulutuksen alueellista yhteistyötä (V-S Aikuiskoulutusstrategia) ja selvitetään koulutusosaamisen vientimahdollisuudet yhteistyössä alan avainyritysten kanssa (esim. vientiyritysten tuotteiden huolto- ja ylläpito).
- Varmistetaan Turun kansainvälisen koulun laadukkaat toimintaedellytykset sekä hyödynnetään paremmin Turun kaksikielistä koulutusjärjestelmää kansainvälisenä vetovoimatekijänä.

Vastuutaho: Oppilaitokset sekä Turun kaupungin keskushallinto

Toimeenpano: Oppilaitokset

Resursointi: *Oppilaitosten talousarviot. Osaan toimenpiteistä tullaan hakemaan ulkoista rahoitusta maakunnan liitolta tai TE-keskuksesta keskushallinnosta suoritettavaan koordinaatioon ja ohjaukseen. Omarahoitus ohjataan Kh:n määrärahoista.*

5.2 Käytännönläheinen tutkimus ja tuotekehitys

Paikallisten ja kansallisten innovaatiojärjestelmien toimivuuteen on Suomessa ja Turussa kohdistettu huomiota useissa aikaisemmissa korkeakoulujen ja alueen strategioissa. Voidaan sanoa, että koko innovaatiokäsite on kärsinyt inflaation ja ehkä vieraantunutkin käytännönläheisestä aluekehittämistyöstä. Tässä ohjelmassa määriteltyjen painopistetoimialojen kehittämissyhtiöt vastaavat kukin oman toimialansa ns. kohdennetusta innovaatiopolitiikasta eli edistävät oman toimialan t&k -toimintaa ja hyödynnettävyyttä toimialan yrityksissä. Turkulaisten korkeakoulujen osaaminen on kuitenkin huomattavasti laaja-alaisempaa, eikä toimialaperusteisilla kehitysyhtiöillä ole mahdollisuuksia ottaa vastuuta koko alueellisen tutkimus- ja koulutustoiminnan soveltamisesta ja osaamisen tehokkaammasta siirtymistä alueen pk-yritysten tueksi. Tätä haastetta korostaa mm. Turun uuden yliopiston strategia, joka kiinnittää erityistä huomiota kaupallisen osaamisen ja muun tieteen kytkentään sekä yhteiskunnallista palveluroolia.

Turun kaupungin elinkeinopolitiikan tehtävien ja resurssien näkökulmasta on oleellista vahvistaa alueen tutkimus- ja koulutusosaamisen käytännönläheistä hyödyntämistä alueen elinkeinoelämän tueksi. Keskeisiä Turun konserniyhteisön toimijoita tämän tehtäväkentän onnistumiseksi ovat Turku Science Park Oy sekä Turun Ammattikorkeakoulu. Turun AMK:lla on hyvä ja kattava kokemus yhteistyössä alueen pk-yritysten kanssa tehtävästä soveltavasta t&k -toiminnasta sekä keinoista, joilla käytännössä korkeakoulun osaamista voidaan siirtää alueen hyödyksi. Turun AMK:lla on alueen oppilaitoksista ehkä vahvin kokemus esihautomoiden sekä kaupallisen osaamisen kytkemisestä osaksi pedagogiikkaa. Tämän osaamisen hyödyntäminen ja kytkeminen tehokkaammin muiden alueen oppilaitosten toimintoihin ja Turku Science Park Oy:n tueksi on ammattikorkeakoulun ylläpitäjän näkökulmasta tärkeä strateginen aluekehitystehtävä Turun AMK:lle.

Tavoite 1

Alueen korkeakoulujen soveltavan tutkimustoiminnan kaupallistamisen palveluketjun vahvistaminen

Toimenpiteitä

- *Sovitaan alueellinen työnjako Turku Science Park Oy:n ja korkeakoulujen välillä mm. Turun uuden yliopiston strategian mukaisesti (mm. Turku Innovation Platform).*
- *Kuvataan kehittämiskohteet ja käynnistetään toimia alueellisen palveluketjun kattavuuden ja laadun parantamiseksi.*
- *Haetaan kotimaista ja EU-rahoitusta toimintojen kehittämiseksi.*

Tavoite 2**Oppilaitosten osaamisen ja yritysten vuorovaikutuksen vauhdittaminen***Toimenpiteitä*

- *Kaupallista, luovaa ja teknistä osaamista yhdistävien oppilaitosympäristöjen kehittäminen valituille aloille (V-S Elinkeinostrategia)*
- *Osaamisen tuotteistaminen ja siirron alueellisen toimivuuden parantaminen*
- *Toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja aikuiskoulutuksen kytkeminen mukaan valmisteluun ja toimintaan*

Tavoite 3**Oppilaitosyrittäjyden ja oppilaitosten kaupallisen osaamisen vahvistaminen***Toimenpiteitä*

- *Oppilaitosyrittäjyden ja kokeilevan yrittäjyden edistäminen*
- *Oppilaitos- ja esihautomopalveluiden laajentaminen ja mahdollisesta työnjaosta sopiminen (II aste ja korkeakoulut)*
- *Oppilaitosten pedagogiikan yhteiset kehittämishankkeet*

Vastuutaho: *Turun Ammattikorkeakoulu*

Toimeenpano: *Toteutetaan yhteistyössä muiden alueen oppilaitosten, Turku Science Park Oy:n ja TE-keskuksen kanssa.*

Resursointi: *AMK:n ylläpitäjä eli Turun kaupunki suuntaa talousarviossaan uudelleen AMK:n vuosittaista hankerahaa toimenpiteiden käynnistämiseen ja omarahoitukseen. Toimenpiteille haetaan ulkoista (mm. OPM ja TE-keskus) rahoitusta oppilaitosten omien panostusten lisäksi.*

5.3 Yrittäjyys ja yritysten kasvun tukeminen

Pienten ja keskisuurten yritysten rooli alueen työllistäjänä on jatkuvasti nousussa. Turku tunnetaan kansallisesti ja EU:ssa edelläkävijänä yrittäjyden edistämisestä. Tästä esimerkkinä on Turun Seudun Yrityspalvelukeskus Potkurin toiminnan käynnistyminen vuonna 2005. Potkurin toimintamalli on edelleen vasta tavoitteena useilla kaupunkiseuduilla. Potkuriin on yhdistetty kuntien ja valtionhallinnon alkavien ja toimivien yritysten kehittämispalvelut yhden luukun periaatteella. Toimintatapa on kustannustehokas ja saavuttanut toiminnalliset tavoitteensa Turun näkökulmasta hyvin.

Alkavan yrittäjyden kysymystä kenties suurempi haaste kansallisesti ja alueellisesti on löytää tehokkaita keinoja olemassa olevien yritysten kasvuhalukkuuden nostamiseksi ja kasvun esteiden poistamiseksi. Näiden tukipalveluiden ja alueellisten palvelupolkujen kehittäminen on keskeinen tulevaisuuden haaste. Tähän tehtävään sisältyy alueen pk-yritysten kansainvälistymisen tukeminen.

Turun seutu on pääkaupunkiseudun jälkeen monikulttuurisin alue. Yrittäjyyshalukkuus on maahanmuuttajien joukossa muuta väestöä korkeampi, jota tulisi jatkossa selkeämmin hyödyntää ja suunnata uusille kasvualueille esim. erityisosaamista edellyttävissä palveluliiketoiminnoissa.

Tavoite 1

Alkavien yritysten neuvontapalveluiden keskittäminen ja kehittäminen Turun seudun yrityspalvelukeskus Potkurissa

Toimenpiteitä

- *Potkurin resurssien varmistaminen ja toiminnan pitkäkestoinen kehittäminen ylläpitäjien kanssa*
- *Potkurin koulutuspalveluiden kehittäminen ja laajentaminen*
- *Kiinteän yhteydenpidon varmistaminen - kutsutaan Potkurin johtaja sektorin johtoryhmän jäseneksi*

Tavoite 2

Yritysten kasvu- ja kansainvälistämispalveluiden vahvistaminen

Toimenpiteitä

- *Selvitetään yritysten kasvun kannalta tärkeimpien palveluiden alueellinen saatavuus ja kehittämistarpeet (esim. yritysosaamisen keskuksen toteutettavuus selvitys).*
- *Keskitetään yritysten kansainvälistymispalveluita Potkuriin soveltuvin osin.*
- *Kehitetään maahanmuuttajille uusia palvelupolkuja ja räätälöityjä toimia.*
- *Hyödynnetään Turun kaupungin kv- yhteistyötä pk-yritysten kansainvälistymispyrkimyksissä.*

Vastuutaho: *Turun Seudun Kehittämiskeskus ja Turun Seudun Yrityspalvelukeskus Potkuri*

Toimeenpano: *Yhteistyössä Turun Seudun Kehittämiskeskuksen, TE- keskuksen, oppilaitosten ja yrittäjäjärjestöjen kanssa*

Resursointi: *Rahoitetaan kuntaosuuksilla Kh:n talousarvion kautta Potkurin ylläpitäjien sopimuksen mukaisesti.*

5.4 Ulkomaisten investointien houkuttelu

Ohjelman valmistelun aikana, sekä Turku-konsernin yhteisöt, että kansalliset toimijat nostivat esille selkeän tarpeen keskittää alueen ulkomaisten investointien houkuttelu yhden toimijan alle yhden luukun periaatteella. Nykyinen hajautunut malli, jossa toimintaa ovat toteuttaneet useat yhtiöt, on johtanut päällekkäisyyksiin sekä hukannut taloudellisia resursseja. Kansainvälinen investointien houkuttelu edellyttää ammattitaidon ja asiakasvastuun keskittämistä sinne, missä on olemassa valmiit yrityskontaktit, yhteydet kansainvälisiin verkostoihin ja osaaminen tehtävän hoitamiseksi. Se

on myös toimintaa, jonka rahoituspohja tulisi olla maakuntatasoista, koska sen hyödynsaajana on koko Varsinais-Suomi.

Tavoite 1

Ulkomaisten investointien houkuttelun keskittäminen Turku-konsernissa Turku Science Park Oy:lle

Toimenpiteitä

- *Vahvistetaan Turun ja Varsinais-Suomen Brysselissä sijaitsevan EU-toimiston ja mahdollisen Pietarin-toimiston rooleja investointien houkuttelussa. Toteutetaan yhteistyössä toimistojen isäntäorganisaatioiden kanssa.*
- *Sovitaan käytännön työnjaosta konsernin toimijoiden kanssa ja edellytetään sen yksiselitteistä noudattamista.*
- *Sovitaan rahoitusvastuun laajentamisesta ympäristökuntien ja maakunnan kanssa.*

Tavoite 2

Invest In -toiminnan yhden luukun palvelumallin toimivuuden ja tulosvastuun kehittäminen

Toimenpiteitä

- *Laaditaan toimintasuunnitelmat ja selkeät tulostavoitteet.*
- *Vahvistetaan yhteyksiä ja hyödynnetään kansallisten toimijoiden verkostoa.*
- *Sovitaan tiedontuotannon tuesta, josta vastaa Turun Seudun Kehittämiskeskus.*

Vastuutaho: *Turku Science Park Oy*

Toimeenpano: *Yhteistyössä Turun Seudun Kehittämiskeskuksen, muiden konserniyhtiöiden ja kansallisten toimijoiden kanssa.*

Resursointi: *Rahoitetaan Kh:n talousarviosta, seudun ja maakunnan kuntien osuuksilla sekä alueen yritysten rahoituksella.*

3. OHJELMAN VALMISTELUUN OSALLISTUNEET

Arvioinnin ohjausryhmä:

Hirvilammi Tero, apulaiskaupunginjohtaja, pj
Alvesalo Piia, asiantuntija (EK)
Broo Roger, hallintojohtaja (Åbo Akademi)
Hellsten Jorma, kaupunginvaltuutettu (SDP)
Helva Mika, kaupunginvaltuutettu (Vihreät)
Leinonen Kalle, logistiikkakoordinaattori (STTK)
Meltovaara Kari, toimitusjohtaja (Leipomo Rosten Oy)
Randell Aleksi, kaupunginhallituksen pj (Turun kaupunki)
Rannikko Outi, aluejohtaja (SAK)
Saarinen Sauli, kaupunginvaltuutettu (Vasemmistoliitto)
Sundman Pekka, johtaja (Varsinais-Suomen TE-keskus)
Viljanen Matti, vararehtori (Turun yliopisto)
Savolainen Sami, apulaiskaupunginjohtajan avustaja, sihteeri

Haastatteluihin osallistuneet:

Alvesalo Piia, aluepäällikkö (EK)
Artesola Rauno, kaupunginhallituksen jäsen (Turun kaupunki)
Bergman Tor, vuorineuvos (materiaaliteknologia, Turku Science Park Oy)
Elo Juha, markkinointipäällikkö (Tsek)
Euro Kalle, elinkeinojohtaja (Tsek)
Hartela Heikki, toimitusjohtaja (Hartela Oy)
Heinonen Jarkko, asiamies (Turun kauppakamari)
Hellstén Jorma, kaupunginvaltuutettu (Turun kaupunki)
Helva Mika, kaupunginvaltuuston II vpj (Turun kaupunki)
Kauppila Jari, kehityspäällikkö (TE-keskus)
Knifsund Ulla, varapuheenjohtaja (AKAVA)
Korpela Risto, toimitusjohtaja (Turun Seudun Osuuspankki)
Kouvonen Ilkka, toimitusjohtaja (TScP)
Lindqvist Esa, osastopäällikkö (Varsinais-Suomen TE-keskus)
Lindström Tuula, puheenjohtaja (Turun Yrittäjät ry)
Malinen Jorma, hallituksen jäsen (Toimihenkilöunioni)
Meltovaara Kari, toimitusjohtaja (Leipomo Rosten Oy)
Mertanen Olli, vararehtori (Turun ammattikorkeakoulu)
Metsä-Tokila Timo, yrityspalvelukeskuksen päällikkö (Yrityspalvelukeskus Potkuri)
Niemelä Ari, toimitusjohtaja (Pilot Turku Oy)
Niemi Anne-Marget, matkailujohtaja (Turku Touring)
Ojanen Pekka, aluekehityspäällikkö (Varsinais-Suomen liitto)
Paasio Antti, professori (Turun kauppakorkeakoulu)
Piispanen Tero, ohjelmajohtaja (TScP Oy)
Pitkänen Mervi, ohjelmajohtaja (MeriOSKE, Koneteknologiakeskus Turku Oy)
Pykkänen Heikki, aluejohtaja (Fujitsu Services Oy)
Randell Aleksi, kaupunginhallituksen pj (Turun kaupunki)
Rannikko Outi, aluejohtaja (SAK, Turku)
Ruusunen Kari, hallituksen puheenjohtaja (Turun Kauppakamari)

Saarinen Sauli, kaupunginvaltuutettu (Turun kaupunki)
Sarlund Katri, kaupunginhallituksen II vpj (Turun kaupunki)
Seikola Harri, rehtori (Turun aikuiskoulutuskeskus)
Sévon Cay, toimitusjohtaja (Turku 2011 –säätö)
Simola Sirpa, johtaja (Soveltava ICT, TScP Oy)
Soini Juhani, koulutusjohtaja (Turun ammattikorkeakoulu)
Stepanoff Mika, hallituksen puheenjohtaja (Koneteknologiakeskus Turku Oy)
Sundman Pekka, johtaja (TE-keskus)
Torikka Seppo, teollisuusasiamies (Tsek)
Valtanen Juha, ohjelmapäällikkö (Koneteknologiakeskus Turku Oy)
Viljanen Matti, vararehtori (Turun yliopisto)
von Essen Peter, varatoimitusjohtaja (Bayer Schering Pharma Oy)
von Weymarn Tom, hallituksen puheenjohtaja (Turku Science Park Oy)

Kutsuseminaariin 4.9.2009 osallistuneet:

Ahkola-Lehtinen Anne, toimitusjohtaja (Koneteknologiakeskus Turku Oy)
Ainamo Antti, professori (innovaatio, teknologia ja tiede / Turun yliopisto)
Asikainen Jarmo, johtaja (FCG Efeko Oy)
Broo Roger, hallintojohtaja (Åbo Akademi)
Elo Juha, markkinointijohtaja (Turun Seudun Kehittämiskeskus)
Elomaa Ari-Pekka, pääluottamusmies (AKAVA, Turun kaupunki)
Euro Kalle, elinkeinojohtaja (Turun Seudun Kehittämiskeskus)
Heikkonen Esko, lukio- ja aikuiskoulutuspäällikkö (Turun kaupunki)
Heinonen Jarna, professori (Turun kauppakorkeakoulu)
Hernelahti Jaana, toimialajohtaja (Turun työvoimatoimisto)
Häkkinen Pentti, professori (laivatekniikka, Turun ammattikorkeakoulu)
Härkönen Erkki, johtava suunnittelija (Ura- ja rekrytointipalvelut, Turun yliopisto)
Jaakkola Pekka, projektipäällikkö (Pilot Turku Oy)
Jalonen Timo, suomenkielisen opetustoimen johtaja (Turun kaupunki)
Kajjalainen-Tommila Hannele, ohjelmakoordinaattori (Turun Seudun Kehittämiskeskus)
Kettunen Juha, rehtori (Turun ammattikorkeakoulu)
Kinnunen Sari, täydennyskoulutuspäällikkö (Turun ammattikorkeakoulu)
Kiviniemi Kirsi, terveydenhuollon asiantuntija (PricewaterhouseCoopers Oy)
Koivisto Pekka, johtava koulutustarkastaja (Turun ammatti-instituutti)
Kontio Juha, koulutusjohtaja (tietoliikenne ja sähköinen kauppa / Turun ammattikorkeakoulu)
Kopu Laura, koordinaattori (Turun yliopisto)
Korhonen Ari-Pekka, kaupunginsihteeri (Turun kaupunki)
Kouvonen Ilkka, toimitusjohtaja (Turku Science Park Oy)
Lagercrantz Pia, kehitysjohtaja (Turun ammatti-instituutti)
Laikko Outi, erityisasiantuntija (Turun kaupunki)
Laivoranta Jarmo, kaupunginvaltuutettu (Turun kaupunki)
Lalla Jorma, toimitusjohtaja (Nordic ID)
Lappalainen Päivi, ohjelmapäällikkö (Turku Touring)
Lehtinen Päivi, aikuiskoulutusjohtaja (Turun ammatti-instituutti)
Lehtovaara Markku, rekrytointipäällikkö (STX Europe Oy)

Leinonen Kalle, hallituksen jäsen (Turun toimihenkilöt TU ry)
Lemmetyinen Liisa, hallintopäällikkö (Turku Touring)
Lindström Tuula, hallituksen puheenjohtaja (Turun Yrittäjät ry)
Lähteenmäki Jari, toimitusjohtaja (Turun kauppakamari)
Mankonen Olli, johtaja, Yrityskehitys (Turku Science Park Oy)
Mattila Seija, johtava rehtori (Turun ammatti-instituutti)
Mattsson Björn, vuorineuvos, hallituksen jäsen (Turku Science Park Oy)
Mikkola Tuomas, yhteyspäällikkö (Pilot Turku Oy)
Moisiolinna Kim, controller (Turun kaupunki)
Niemelä Ari, toimitusjohtaja (Pilot Turku Oy)
Niemi Anne-Marget, matkailujohtaja (Turku Touring)
Paasikallio Martti, johtava konsultti (FCG Efeko Oy)
Parkkola Timo, tutkimus- ja kehityspäällikkö (HUMAK)
Partanen Petteri, erikoissuunnittelija (Varsinais-Suomen liitto)
Poikkijoki Sari-Anne, koulutus­päällikkö (Turun kauppakorkeakoulu)
Ruusunen Kari, toimitusjohtaja (STX Finland Cabins Oy)
Saarinen Tapani N., kehitysjohtaja (Turku Science Park Oy)
Seikola Harri, rehtori (Turun aikuiskoulutuskeskus)
Siika-aho Petteri, suunnittelija (Turun yliopisto)
Simola Sirpa, johtaja (Soveltava ICT ja kehittämishankkeet / Turku Science Park Oy)
Sinervo Petteri, kehityspäällikkö (Turun kauppakorkeakoulu)
Stepanoff Mika, hallituksen jäsen (Koneteknologiakeskus Turku Oy)
Toivonen Reijo, talous­päällikkö (satamaliikelaitos, Turun kaupunki)
Torikka Seppo, teollisuusasiamies (Turun Seudun Kehittämiskeskus)
Tuomisto Esa, yhteiskuntasuhteiden päällikkö (Turun kaupunki)
Valtanen Juha, ohjelmapäällikkö (Koneteknologiakeskus Turku Oy)
Wibom Henri, toimitusjohtaja (Varsinais-Suomen Yrittäjät ry)
Virta Teppo, asiantuntija (Teknologiateollisuus ry)
Vyyryläinen Marja, pääluottamus­mies (JHL, Turun kaupunki)

Liite 1 Turun kaupungin osaamis-, yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelma 2009-13

Liite 1

